

Kan en skolhund öka läsförståelsen och motivationen för skolan?

Examensarbete Yrkeshögskoleutbildning
Skolhundspedagog och Resurspedagog
Svenska Terapihundskolan

Maria Ivarsson

Hösten 2021

Abstrakt

Syftet med denna studie var att undersöka om närvaron av en skolhund under lästräning kan öka en elevs förmåga till läsförståelse och samtidigt öka motivationen för skolan i allmänhet.

Tidigare forskning har visat att hundunderstödd pedagogik kan ha en rad goda effekter på elever som läser för en hund, där hunden står för en icke-dömande atmosfär. I närvaron av en hund lugnas aktiva elever och de mer tillbakadragna lockas fram i sociala interaktioner, motivationen för skolarbete stärks hos eleverna och oxytocin frisätts i kroppen.

Resultaten från observationer under lästräningen, svar på enkäter från elev och dess lärare samt en intervju med den speciallärare som varit involverad i projektet pekar alla åt samma håll: närvaron av hunden har gett eleven en ökad motivation för skolan och ger effekter även då hunden inte är närvarande. Läsastigheten och läsförmågan hos eleven har ökat. Läsförståelsen har bedömts som god genom gemensamma reflektioner kring texterna med den deltagande eleven.

Nyckelord: Skolhundspedagog, resurspedagog, skolhund, läshund, läsning, läsförståelse, läsinläring, motivation, hundunderstödd pedagogik.

Innehåll

Abstrakt	2
1. Inledning	5
1.1 Syfte	6
2. Den teoretiska referensramen	7
2.1 Varför ska vi kunna läsa?	7
2.2 Effekter vid läsning för hund	8
2.3 Hundens effekt på elevers motivation, attityd och beteenden	9
2.4 Oxytocinets inverkan på elever som får arbeta och ha kontakt med hundar	11
2.5 Övriga teorier kring hundunderstödda interventioner	13
2.5.1 Biofilihypotesen	14
2.5.2 KASAM	14
2.5.3 Antropomorfism	14
2.5.4 Bearbetning av information via upplevelser eller via ord och symboler	15
2.5.5 Motivation	15
2.5.6 Anknytning, omhändertagande och socialt stöd	15
2.5.7 Avledande syfte	16
2.6 Hur läsförståelse mäts	16
3. Val av metod	17
3.1 Deltagare	18
3.1.1 Elev	18
3.1.2 Vårdnadshavare	18
3.1.3 Speciallärare	18
3.1.4 Övriga lärare	19
3.1.5 Skolhund	19
3.1.6 Skolhundspedagog/resurspedagog och ansvarig för studien	19
3.2 Undersökningens genomförande	19
3.2.1 Lästräning med observationer	20
3.2.2 Enkäter	20
3.2.3 Mätning av läsförståelse	21
3.2.4 Intervju med speciallärare	22
4. Resultat	22

4.1 Lästräning med observationer	22
4.2 Enkäter	24
4.3 Läsförståelse	27
4.4 Intervju med speciallärare	28
5. Resultatdiskussion	30
5.1 Reliabilitet och validitet	34
6. Avslutande diskussion	36
Källförteckning	39
Bilagor	41
Bilaga 1: Informationsbrev till vårdnadshavare	41
Bilaga 2: Enkät till elev	43
Bilaga 3: Enkät till vårdnadshavare och lärare	44

1. Inledning

För oss som är uppväxta med husdjur är det ofta en självklarhet att djuren bidrar med trivsel, ovillkorlig kärlek och stöd i svåra situationer. Att ha en varm mjuk päls att luta sig mot, både fysiskt och psykiskt, bidrar till större välbefinnande och motivation till aktiviteter. Att studera till skolhundspedagog och med hjälp av hunden som kollega kunna bidra till att hjälpa barn i skolan med det som de tycker är svårt har varit en resa mot mitt drömyrke. Att kunna ge eleverna lite av den där icke dömande kärleken och motivationen driver mig.

Jag har valt att göra en undersökning om läsning eftersom läsförmågan och läsförståelsen är grunden till så mycket i skolan och i livet. Utan den får eleverna svårigheter med alla ämnen och kanske även problem i framtida yrkesliv då så mycket instruktioner, uppgifter och faktasökande bygger på att man kan läsa och förstå det man läser, hela samhället bygger på att vi kan läsa. För att inte tala om den fantasivärld och avkoppling som en skönlitterär bok kan ge.

Jag har också valt att inrikta arbetet på motivation för skolan och skolarbete i allmänhet. Hunden kan ge elever motivation att komma till skolan, vara med på lektioner och i arbetet och träningen som krävs av eleven. Genom att närvara med eleven vid vissa tillfällen i skolan, ger det effekt även på övrigt skolarbete och övrig tid eleven tillbringar i skolan?

En skolhund är en typ av social tjänstehund som är utbildad för att, tillsammans med sin förare, kunna motivera elever till träning av det de behöver. Skolhunden kan på olika sätt inkluderas i undervisningen och hundföraren har någon form av pedagogisk utbildning för sitt arbete med elever. Hunden dömer ingen och kan ge deltagarna ökat självförtroende, minskad oro och ångest, skapa motivation och öka viljan att interagera med andra människor. Ibland används också termen läshund om en utbildad social tjänstehund som arbetar med barn och unga som läser högt för hunden, men olika termer används av olika utbildningsarrangörer. (Karlberg & Eriksson, 2018, 23-33)

1.1 Syfte

Syftet med arbetet är att undersöka om närvaron av en skolhund kan öka en elevs förmåga till läsförståelse och samtidigt öka motivationen för skolan i allmänhet. Läsförståelsen tränas genom högläsning för skolhunden. Studien syftar till att bekräfta tidigare forskning.

Frågeställningen för arbetet är:

Kan en skolhund öka läsförståelsen och motivationen för skolan?

2. Den teoretiska referensramen

I detta kapitel presenteras tidigare forskning inom området. Ambitionen är inte att ge en heltäckande bild utan att presentera forskning som är relevant inom områdena läsning för hund och hur en hund i skolmiljö kan påverka elevers motivation och engagemang för skolan och skolarbetet. Det finns ett kapitel som beskriver oxytocin, dess effekter och oxytocin som förklaringsmodell till varför interaktioner mellan människa och hund fungerar så bra. Sist kommer ett kapitel som beskriver ytterligare förklaringsmodeller för hundunderstödda interventioner. Vi inleder dock med ett stycke som handlar om varför läsningen är så viktig för eleverna i skolan.

2.1 Varför ska vi kunna läsa?

Skolverket (2016, 8-11) beskriver i en publikation om läsförståelse varför det är så viktigt att kunna läsa och förstå det man läser. Det handlar om att det är en rättighet och förutsättning för att man ska kunna värna och ta del av de demokratiska värderingar och den värdegrund som samhället bygger på. Samhället bygger på att medborgarna har skriftspråklig kompetens och man måste då kunna läsa, förstå och tolka texter. Det är naturligtvis också mycket viktigt att man kan läsa och förstå texter för att kunna tillgodogöra sig kunskaper i alla ämnen i skolan. I de lägre årskurserna lär sig eleverna att läsa, men ju äldre de blir så måste de kunna läsa (och förstå) för att kunna lära.

Publikationen beskriver också att det är viktigt att eleverna har en motivation för att läsa och vill klara av uppgifterna. Motiverade elever läser betydligt mer än omotiverade, och om en elev inte är motiverad så riskerar man att denne definierar sig som en ”icke-läsare” och får en negativ självbild. Motivationen för att läsa avtar med stigande ålder på eleverna, och ju svårare uppgifter de får högre upp i klasserna så riskerar man att få elever som väljer att inte anstränga sig. Läsning och läsförståelse är alltså viktigt på många sätt i en människas liv. (Skolverket, 2016, 39-41)

Samma publikation skriver också om definitionen av läsförståelse och att den kan variera. I denna kunskapsöversikt så definieras läsförståelse på detta sätt (Skolverket, 2020, 92-93):

”Läsförståelse är eller förutsätter en interaktion eller transaktion mellan läsare, text och kontext. Läsning av texter i pappersform och digital form, som båda kan vara multimodala, kräver både meningsskapande, tolkande, kritiskt tänkande och värderande. Ett komplext och analytiskt tänkande i flera steg förutsätts, liksom förmåga att övervaka sin förståelse – att kunna tänka om tänkandet. Förutom att förståelseprocessen är en kognitiv och kommunikativ förmåga förutsätts också att läsaren har ett känslomässigt engagemang. Trots att gott läsflyt har starka samband med läsförståelse är det inte synonymt med läsförståelse. Språkförståelse och hörförståelse behöver inkluderas i hur begreppet läsförståelse tolkas.”

2.2 Effekter vid läsning för hund

I en studie publicerad 2014 har forskare undersökt elever i årskurs 3 och olika förmågor kopplat till läsning: läshastighet, precision/noggrannhet och läsförståelse. Eleverna delades in i fyra grupper för att undersöka om det fanns signifikanta skillnader mellan dem; en grupp läste för en hund med en vuxen närvarande, den andra gruppen för enbart en vuxen, den tredje gruppen för en nallebjörn med en vuxen närvarande och den fjärde gruppen var en kontrollgrupp som enbart deltog i skolans ordinarie verksamhet. Förmågorna kopplade till läsningen mättes innan lästräningen började, efter att programmet på 10 veckor avslutats och sedan vid en uppföljning 8 veckor efter programmets avslut. Resultatet visade en signifikant skillnad i läsförståelse för de elever som läst för en hund, och förbättringen bestod även vid uppföljningen efter avslut. Detta trots att alla elever som deltagit läst högt och förklarat svåra ord för den som lyssnat, oavsett om det var en hund, en nallebjörn eller en vuxen. Författarna menar att hundens lugnande effekt, som också kan minska blodtrycket hos eleven, och dess icke dömande närvaro gjorde att eleverna i gruppen som läste för hund fick bättre resultat än de andra grupperna. (le Roux, Swartz & Swart, 2014, 655-673)

Detta stöds av en studie utförd 2017 som förutom att mäta elevernas läsförmåga också mätte variation i hjärtslag (heart rate variability, HRV) före, under och efter läsningen. Mätningarna av HRV före och efter de sju lästillfällena med hund låg på ungefär samma nivå, medan mätningarna som utfördes under själva läsningen visade på att barnen var mer avslappnade medan de läste för hunden. HRV mättes i realtid genom ett clips som sattes på örsnibben. Utöver HRV så mättes läshastighet och hur många ord som lästes korrekt före och efter lästräningen

med hund. Lästräningen skedde vid sju tillfällen under en fyraveckorsperiod. Studien var en liten pilotstudie med tre elever, men alla tre hade ökat sin läshastighet efter lästräningen. När antalet korrekta ord som lästes mättes före och efter träningen så hade antalet korrekta ord ökat för två av barnen men minskat något för det tredje barnet. Det är mycket positivt att barnens läshastighet ökat efter så kort tid med träning, och att det finns en tydlig fysiologisk effekt i hundens närvaro. Hunden som användes i träningen erbjöd en icke dömande miljö och hundföraren som närvarade gav ingen respons på barnens läsning om inte barnen själv bad om det eller frågade om hjälp. (Fung, 2019, 1-13)

I en sammanfattande granskning av 48 studier där elever läst för hund, publicerad 2016, så framgår det att detta har en tydlig effekt på elevernas läsförmåga. Hundarna kan också påverka beteenden hos eleverna som gör att lärmiljön för läsningen blir bättre. Författarna nämner också att detta kan vara ett kostnadseffektivt sätt att arbeta om man sätter det i perspektiv till vad det kostar samhället att människor inte kan läsa. Det framgår också i granskningen att få studier har använt sig av standardiserade mätmetoder och istället grundar sig på åsikter från till exempel lärare. Forskningen skulle behöva genomföras med större grupper och slumpmässiga urval menar författarna till granskningen. (Hall, Gee & Mills, 2016, 1-22)

2.3 Hundens effekt på elevers motivation, attityd och beteenden

En studie från 2020 utförd i Australien skriver författarna att elevers inlärnin g är kopplat till deras välbefinnande. Elever i åldern 7-8 år har fått ingå i ett program där de fått läsa för en utbildad hund, och sedan har elever, lärare, föräldrar och hundförare intervjuats. Resultatet blev att programmet har potential att ge eleverna en upplevelse av ökat välbefinnande i form av positiva känslor, engagemang och en känsla av att de har lyckats med sin läsning. (Henderson, Grové, Lee, Trainer, Schena & Prentice, 2020, 1-8)

Ytterligare forskning som gjorts på elevers attityd till skolan och deras inställning till inlärnin g är en studie som är gjord i Tyskland 2013. Här har två hela klasser i årskurs tre (eleverna var 8-9 år) studerats, varav en klass hade en skolhund närvarande en dag i veckan, och den andra klassen hade ingen hund i sitt klassrum. Eleverna svarade på frågeformulär om depression, känslomässiga och sociala erfarenheter i skolan samt om strategier för att hantera känslor.

Formulären besvarades i början av skolutgången och i slutet, efter att den ena klassens lärare haft sin skolhund med i klassrummet en dag i veckan under hela året. Studien visade ingen skillnad mellan klasserna när depression mättes, men när man mätte ”positiv attityd till skolan” och ”positiva känslor relaterade till inläring” så fick klassen som haft hund närvarande en signifikant förbättring under året. I klassen där ingen hund varit närvarande, kontrollgruppen, så såg man en minskning i dessa värden. Artikeln diskuterar att hundens närvaro egentligen är ett team som består av både hund och lärare, och att även andra saker kan ha haft effekt på eleverna, så som lärarnas personlighet, sätt att undervisa och vilka elever som gick i klasserna. Men författaren skriver också att hund och lärare påverkar klimatet i klassrummet båda två, och att hunden även har en effekt på läraren som påverkar dennes beteende mot eleverna och reducerar stressnivån, därför är det troligt att hundens närvaro bidrar med positiva känslor för alla. (Beetz, 2013, 1-7)

I en studie gjord i Österrike 2003 har man studerat elevers beteenden i klassrummet, först under en kontrollperiod utan hund närvarande i klassrummet och sedan under en period när en utbildad hund var närvarande. Eleverna videofilmades och deras beteenden och frekvensen av beteenden noterades. Klassen bestod av unga elever med en medelålder på 6,7 år. Det visade sig att elevernas aggressivitet och hyperaktiva beteenden minskade när hunden närvarade, och de elever som var mer tillbakadragna blev mer socialt integrerade, klassen blev alltså mer homogen i det sociala samspelet. Det visade sig också att eleverna ägnade mer uppmärksamhet åt läraren när hunden var i klassrummet, trots att de spenderade en hel del tid med att titta på hunden och att ta kontakt med hunden. (Kotrschal & Ortbauer, 2003, 146-159)

Den österrikiska studien bekräftas av en undersökning gjord i USA och som publicerades 2018. Här har man tittat på elever med särskilda behov som gått i små klasser anpassade för dem. Elevernas beteenden (undvikande av uppgifter, trots, skrikande/svärande, aggression) loggades och jämfördes de dagar då hund närvarade och inte. Lärare och skolpersonal intervjuades också om elevernas beteenden. Studien innehöll fyra elever och när data för registrerade beteenden analyserades så såg man en signifikant förbättring för en av eleverna. I intervjuerna som gjordes så framställdes en annan bild, att hundens närvaro förbättrade beteendena för alla fyra eleverna. Författarna till studien menar att det kan bero på brister i metoden för datainsamling och skriver

att resultaten pekar på en rekommendation att använda hundunderstödda interventioner för elever med särskilda behov. (Kirnan, Shah & Lauletti, 2018, 196-219)

I en granskning som gjorts av djurassisterade interventioner i klassrum, publicerad 2017, så har man tittat på 25 olika studier. Här framförs viss kritik mot de studier som gjorts. Författarna menar att många, men inte alla, studier visar på goda effekter vad det gäller kognitiva och socio-emotionella beteenden samt psykologiska effekter. Granskningen visar att många studier är utförda på små grupper och få individer och att det ofta saknas en kontrollgrupp. Det finns också ofta många externa faktorer som kan påverka resultaten. Författarna skriver att studierna skulle ha mycket att vinna på om de utförs mer noggrant med till exempel standardiserade mätmetoder, passande kontrollgrupper och en slumpmässig tilldelning för deltagarna i studierna. De skriver också många studier saknar perspektivet på djurens välbefinnande och säkerhet, och påpekar vikten av riskanalyser, vältränade djur och säkerhet för alla inblandade (elever, personal, djur). (Brelsford, Meints, Gee & Pfeffer, 2017, 1-33)

2.4 Oxytocinets inverkan på elever som får arbeta och ha kontakt med hundar

Vad är det som gör att det fungerar så bra med närvaro av en hund för många personer? Kerstin Uvnäs Moberg har länge forskat på oxytocinets roll och dess effekter, och några slutsatser som kopplas till närvaro av hund beskrivs här, efter en inledande beskrivning av oxytocin och dess effekter. (Uvnäs Moberg, 2009, 8-10)

Uvnäs Moberg (2009, 47-61) beskriver i sin bok *Närhetens hormon, oxytocinets roll i relationer* vad oxytocin är och vad det har för effekter på oss människor. Oxytocin är en substans (proteinmolekyl) som bildas i hypotalamus i hjärnan och som sedan kan transporteras runt i kroppen via blodet, via nervceller eller genom diffusion. Ämnet fungerar både som ett hormon och som en signalsubstans. De flesta förknippar kanske oxytocin med ett ämne som påverkar förlossning och amning, men det har en mängd andra bra effekter på våra kroppar, bland annat så stimuleras social interaktion, stressnivån dämpas och läkande processer stimuleras. Oxytocin kan dämpa smärta, skapa lugn och sänka blodtryck samt motverka inflammation. Oxytocin bryts ner efter några timmar och den direkta effekten av tillförsel är därmed kortvarig. Men, om

oxytocin tillförs flera gånger kan effekterna kvarstå i veckor. Detta sker genom att oxytocinet aktiverar andra signalsystem i kroppen.

Boken beskriver också relationen mellan hund och hundägare och tar upp det faktum att hundägare generellt har lägre blodtryck än människor som inte har hund, är generellt friskare och skyddade mot stress av olika slag. Det är inte bara den ökade motionen som ger hundägarna dessa effekter, jämför man med människor med motsvarande motionsvanor så är hundägare ändå friskare. Det beskrivs också att det är bra för den sociala kompetensen att ha djur, speciellt hund. Beröringen som sker mellan hund och ägare gör att oxytocinets effekter blir långvariga och permanenta eftersom den sker vid upprepade tillfällen. (Uvnäs Moberg, 2009, 137-141)

Även hundarna påverkas på samma positiva sätt av att bli klappade av sin ägare. Det har visats genom att hundarna aktiverar sitt lugn och ro-system och de får lägre puls och blodtryck, halterna av stresshormonet kortisol sjunker och oxytocinhalten ökar. Detta är inget konstigt då alla däggdjur har liknande system för detta. (Uvnäs Moberg, 2009, 137-141)

Uvnäs Moberg är också en av författarna till en artikel (Beetz, Uvnäs-Moberg, Julius & Kotrschal, 2012, 1-15) som har undersökt 69 studier som gjorts på människa-djur-interaktioner (human-animal interactions, HAI). Studierna som valdes ut inkluderade en kontakt mellan människa och djur så som djurägare, att man hade kontakt med djur eller var med i någon form av djurassisterade interventioner. Vidare dokumenterade studierna någon form av effekt på människors psykosociala förmågor eller fysisk och mental hälsa, de hade en kontrollgrupp och minst 10 personer per grupp skulle ha studerats. De effekter som setts i studierna summeras i punktform nedan, fritt översatt från artikelns egen sammanställning:

Studierna indikerar tydligt att det finns positiva effekter från HAI inom olika områden, på människor i olika åldrar, med och utan olika medicinska och psykiska sjukdomstillstånd:

- Förbättring av social uppmärksamhet, beteende, humör och samspel mellan människor.
- Minskning av stressrelaterade parametrar så som kortisol, puls och blodtryck.
- Minskning av självupplevd rädsla och oro.
- Förbättring av mental och fysisk hälsa, speciellt hjärt-kärl-relaterad hälsa.

Det finns begränsade bevis eller få studier som beskriver positiva effekter av HAI inom följande områden:

- Minskning av stressrelaterade parametrar som adrenalin och noradrenalin.
- Förbättring av immunsystemets funktion.
- Förbättring av smärthantering.
- Ökad trovärdighet för och förtroende för andra människor.
- Reducerad aggression.
- Ökad empati.
- Förbättrad inläring.

Författarna menar här att de effekter som kan uppvisas av HAI är i stort sett desamma som de som utsöndring av oxytocin ger, vilket gör att teorin om att oxytocinet spelar en stor roll i samverkan med djur är mycket trolig. Både HAI och oxytocin främjar social interaktion, minskar stress och oro samt ger en bättre hälsa. Oxytocin utsöndras vid uppskattad beröring men också vid ögonkontakt. (Beetz et al., 2012, 1-15)

Sammanfattningen av de 69 studierna visar också att ett enda möte med ett okänt djur ger effekter, men om man träffar ett känt djur ökar effekterna, liksom om kontakten är långvarig och en relation kan skapas med djuret. Det ska också nämnas att HAI bara ger positiva effekter för människor som inte har en rädsla eller obehag inför djuren i fråga. Studierna som genomförts har gjorts med människor som deltagit frivilligt och hade en neutral eller positiv inställning till djuren. De djur som deltagit i studierna, och som inte är av karaktären där djur och djurägare studerats, har varit utbildade djur som är lydiga, lugna, snälla, friska och tycker om människor. Det är alltså inte säkert att effekterna gäller för alla husdjur. (Beetz et al., 2012, 1-15)

2.5 Övriga teorier kring hundunderstödda interventioner

Förutom oxytocinets roll i hundunderstödda interventioner så finns en rad andra teorier om varför det fungerar så bra för människor att vara i närheten av en hund. Dessa beskrivs i en artikel av Beetz (2017, 139-149) samt i boken *Sociala tjänstehundar – omsorg utan ord* (Karlberg & Eriksson, 2018, 18-25) och sammanfattas kortfattat nedan. Genom att använda djur i undervisningen så kan man hjälpa till att uppnå optimala förutsättningar för inläring,

djur kan till exempel lugna de som är stressade och har svårt med impulskontroll och hyperaktivitet samtidigt som de kan öka motivationen och engagemanget för de som behöver det (Beetz, 2017, 139-149).

2.5.1 Biofilhypotesen

Biofilhypotesen menar att människor har ett medfött och nedärvt intresse för djur och natur. Bebisar visar till exempel mer intresse för djur än för ej levande ting. Man tror att människor genom evolutionen har haft nytta av att studera djur i sin närhet då de kunde vara en källa till mat eller hot, eller kanske visa om det fanns rovdjur nära eller rent av en jordbävning på gång. Genom att se ett lugnt och avslappnat djur så slappnar människor i närheten av och det ger en känsla av trygghet och att inget farligt är på gång. (Beetz, 2017, 140-141; Karlberg & Eriksson, 2018, 18)

2.5.2 KASAM

KASAM står för känsla av sammanhang. I denna teori pratar man om tre delar som bedöms med en skattningsskala: begriplighet, hanterbarhet och sammanhang. De som har en hög känsla av sammanhang mår psykiskt bättre än de som har en låg känsla av sammanhang. En hund kan ge en ökad känsla av sammanhang, även om det inte är ens egen hund, och den kan skapa mening med saker som annars framstår som tråkigt och meningslöst. (Karlberg & Eriksson, 2018, 21-22)

2.5.3 Antropomorfism

Beetz (2017, 141) tar upp antropomorfism (att tillskriva djur mänskliga egenskaper och tankar) som ett sätt att förklara hur vissa människor kan relatera och kommunicera med djur. Fenomenet i sig ger inga effekter men kan hjälpa till att skapa en meningsfull kommunikation med djuret i fråga och hjälpa barn i deras utveckling.

2.5.4 Bearbetning av information via upplevelser eller via ord och symboler

Det finns två sätt att bearbeta information: antingen direkt via sinnesintryck (experiential system på engelska) eller indirekt via ord och symboler (verbal-symbolic system på engelska). Det förstnämnda baseras på känslor och erfarenheter och det är detta som händer när man interagerar med ett djur, kommunikationen är ofta utan ord. När människor interagerar med varandra så används ofta ord och den verbala kommunikationen är det primära. Att träffa ett djur ger då en bättre balans mellan de två systemen eftersom vi idag mest använder oss av det verbala-symboliska systemet. När det upplevelsebaserade systemet aktiveras så är det lättare att komma i kontakt med känslor och hitta motivation. Barn som behöver hjälp och stöd med hantering av känslor och det sociala samspelet kan därför bli hjälpta av hundunderstödda interventioner. (Beetz, 2017, 141-142)

2.5.5 Motivation

När man pratar om motivation så skiljer man på inre och yttre motivation. När man har en inre motivation så gör man något för sin egen skull, för nöje, för att man gillar uppgiften eller för att känna sig belåten. När något görs för att man har en yttre motivation så är det kopplat till en belöning eller att kanske slippa undan ett straff. I hundunderstödda interventioner så kan man trigga de inre motiven och den inre motivationen, vilket sker genom det upplevelsebaserade systemet (experiential system, se stycket ovan). Har man en låg inre motivation för skoluppgifter eller sociala situationer kan detta skapa problem i skolan, men här kan en hund hjälpa till att skapa motivation att komma över sina tidigare misslyckanden och eventuella rädslor. (Beetz, 2017, 142-143)

2.5.6 Anknytning, omhändertagande och socialt stöd

Anknytning beskrivs som de beteenden någon har för att skapa och upprätthålla en relation med den som tar hand om en, i syfte att få trygghet och omvårdnad. Begreppet används ofta i relationen mellan barn och deras vårdnadshavare. Socialt stöd innebär stöd som ska hjälpa till att reducera stress, till exempel emotionellt stöd (som i samband med fysisk kontakt ger bra

stresslindring). Forskning har visat att djur kan vara involverade i anknytning och att vi människor vänder oss till dem för socialt stöd när vi är stressade.

Djur är ofta också villiga att ta emot omvårdnad som till exempel att bli matade, klappade och borstade. När man ger omvårdnad till någon så aktiveras oxytocinsystemet och man får positiva känslor och stressreducering. Att ge omvårdnad kan alltså ge liknande effekter som när man får ett bra socialt stöd. (Beetz, 2017, 144-145)

2.5.7 Avledande syfte

Djur kan användas i avledande syfte för att minska smärta, ångest och dåligt humör. Insatsen liknas med andra som har samma syfte: lyssna på musik, se på serier, se clowner och spela dataspel. (Beetz, 2017, 145)

2.6 Hur läsförståelse mäts

Den deltagande elevens läsförståelse mäts med ett DLS-test. DLS är ett diagnostiskt screeninginstrument som ger information om elevernas färdigheter i läsning och skrivning. Materialet omfattar fyra prov: rättstavning, ordförståelse, läshastighet och läsförståelse. Läsförståelse omfattar tre sammanhängande texter med 24 tillhörande frågor. Resultatet av läsförståelsen redovisas på en 10-gradig skala där 10 är det bästa resultatet en elev kan få. (Hogrefe Psykologiförlaget, 2021)

3. Val av metod

I detta stycke presenteras valet av metod, deltagarna i studien samt en beskrivning av hur de olika delarna för datainsamlingen gått till.

Denna undersökning är en kvalitativ fallstudie av en elev vars syfte är att bekräfta tidigare forskning. Kvalitativ forskning syftar till att till exempel beskriva och förstå situationer och sammanhang, till skillnad från kvantitativ forskning som ofta innebär mätningar av data och samband mellan variabler, ofta använt inom naturvetenskapen. I den kvalitativa forskningen kan till exempel känslor och uppfattningar mätas och forskaren ses som en del av samma verklighet som de som studeras. Analysen och tolkningen kan färgas av forskarens förståelse och erfarenheter, vilket gör att olika forskare kan tolka samma situation på olika sätt, men det anses ge en större kunskap om området som helhet. I den kvantitativa forskningen mäts variabler som längd, tid, antal (variabler som ofta existerar rent fysiskt) och forskaren har en mer utomstående roll till det som studeras. Ofta syftar man till att bekräfta en teori och försöken ska kunna upprepas med samma resultat oberoende av vem som utför dem och när de utförs. (Patel & Davidson, 2019, 51-57)

Metoderna, sätten att samla in data, som använts är att genomföra lästräning med skolhund där passiva observationer genomförts, låta elev, vårdnadshavare och lärare svara på en enkät om elevens uppfattning om sin läsförmåga och motivation, mätning av läsförståelse hos eleven samt en intervju med den speciallärare som arbetar på skolan. Dessa metoder har valts eftersom de täcker in det studerade området utifrån flera synvinklar, så kallad triangulering. Informationen från de olika datainsamlingsmetoderna vägs samman i analysen för att ge en mer fyllig bild av resultatet. (Patel & Davidson, 2019, 135)

Undersökningen följer de fyra etikregler som tagits fram av Vetenskapsrådet för humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (Patel & Davidson, 2019):

- **Informationskravet:** Forskaren ska informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiftens syfte.
- **Samtyckeskravet:** Deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan.

- **Konfidentialitetskravet:** Uppgifter om alla i en undersökning ingående personer ska ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna ska förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem.
- **Nyttjandekravet:** Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål.

3.1 Deltagare

De som deltagit i studien presenteras nedan.

3.1.1 Elev

Arbetet i denna studie har genomförts med en elev som i början av studien gick i årskurs 8 och i slutet av studien gick första terminen i årskurs 9. Eleven är utvald i samråd med specialläraren eftersom hen har svårt att klara kunskapskraven i skolan och har behov av att förbättra sin läsförmåga och läsförståelse för att kunna ta till sig kunskap i skolan. Eleven själv har muntligen informerats och godkänt sitt deltagande i studien.

3.1.2 Vårdnadshavare

Elevens vårdnadshavare är informerade både muntligen via specialläraren samt skriftligen via det informationsbrev som skrivits ihop om undersökningen, se bilaga 1 (namnet på specialläraren och skolan är borttaget i bilagan i denna rapport). Båda vårdnadshavarna har skriftligen godkänt elevens deltagande i studien. Vårdnadshavare har också varit delaktiga genom att svara på enkäten som används i undersökningen samt hjälpt eleven med läsläxor i hemmet.

3.1.3 Speciallärare

Specialläraren på skolan där vi utfört vår praktik har varit delaktig i utformandet av undersökningen, som diskussionspartner under tiden studien pågått, hen har hjälpt till att

genomföra testerna av läsförståelse hos eleven samt själv svarat på den enkät som används i undersökningen. I slutet av studien har en intervju genomförts med specialläraren.

3.1.4 Övriga lärare

Elevens lärare i svenska och samhällsorienterande ämnen har varit delaktiga genom att svara på den enkät som används i undersökningen.

3.1.5 Skolhund

Den hund som deltagit i studien som skolhund är min egen hund Hedda. Hedda utbildas via Svenska Terapihundskolan och är godkänd besökshund och nu under vidareutbildning till skolhund. Hon är lämplighetstestad för att få arbeta med barn under 13 år. Hedda är en tre år gammal nova scotia duck tolling retriever, en så kallad tollare. Under utbildningen till skolhund ingår praktik och det är under denna som Hedda deltagit under lästräningen. En skolhund arbetar alltid tillsammans med sin hundförare som är ansvarig för både hundens och deltagarens välbefinnande under arbetet.

3.1.6 Skolhundspedagog/resurspedagog och ansvarig för studien

I denna undersökning har jag haft rollen som skolhundspedagog och varit hundförare till skolhunden. Samtidigt har jag haft rollen som ansvarig för studien och dokumenterat framsteg i läsningen för eleven, samlat in svar på enkäter och test av läsförståelse, intervjuat specialläraren och sammanställt arbetet. Arbetet har pågått under sista delen av vårterminen 2021 och första delen av höstterminen 2021.

3.2 Undersökningens genomförande

Undersökningen har genomförts i samband med min praktik under utbildningen till skolhundspedagog och resurspedagog. Hunden som deltagit i läsningen är min egen hund Hedda, som samtidigt utbildats till skolhund.

Under studien har det svåraste varit att komma fram till exakt vad som ska studeras och mätas. Då jag själv har en naturvetenskaplig bakgrund och i princip bara arbetat med kvantitativa studier innan så har det varit en omställning att tänka på undersökningar och studier ur en kvalitativ synvinkel. Det har också funnits tankar på att genomföra samtal eller intervju med eleven efter genomförd studie, men då eleven är mycket fåordig och inte alltid har så lätt att uttrycka sig har jag inte tagit med detta i undersökningen. Elevens synpunkter och attityd undersöks istället med den enkät som beskrivs nedan, samt att specialläraren under sin intervju ombeds att beskriva eventuella skillnader på eleven före och efter studien.

3.2.1 Lästräning med observationer

Lästräningen har genomförts under de lektioner eleven har med skolans speciallärare, vilket har varit två gånger i veckan. Eleven, jag som hundförare och resurspedagog samt hunden har suttit i ett eget rum där eleven läst högt för hunden. Böckerna som eleven läst har varit av skönlitterär typ och har varit utvalda av eleven själv i samråd med specialläraren. Jag som hundförare har suttit tyst, stöttat hunden om det behövts och inte kommenterat läsningen alls om inte eleven ställt en direkt fråga till mig. Efter varje lästillfälle har jag dokumenterat i en loggbok hur det gick för eleven under läsningen samt eventuella framsteg.

Under vårterminen i årskurs 8 hade vi lästräning under 5 tillfällen, under höstterminen i årskurs 9 hade vi 4 tillfällen. I övrigt har specialläraren gett eleven i läxa att läsa valfri litteratur hemma samt att vi gjorde i ordning sommarlovsuppgifter åt eleven så att denne skulle fortsätta sin träning över sommaren. Uppdraget gick ut på att läsa minst 20 minuter tre gånger i veckan under sommarlovet. Eleven har en egen hund hemma som hen uppmanas att använda under sin lästräning på samma sätt som skolhunden/läshunden används i skolan.

3.2.2 Enkäter

För att kunna dokumentera elevens känsla för sin egen kunskap och sin motivation för skolan har en enkät använts, se bilaga 2. Elevens vårdnadshavare och flera lärare har fått svara på samma frågor om eleven, se bilaga 3. Som svar på frågorna har en skala med smileys och numeriska värden 0-10 använts, där man ringar in den siffra eller smiley som motsvarar det

man känner eller ser hos eleven. Enkäten är utformad så att alternativen ”aldrig” eller ”inget alls” ligger åt samma håll och motsvaras av röda, arga ansikten. Vårdnadshavaren har fått enkäten hemskickad, eleven och lärarna svarade på enkäten i skolan och svaren lämnades sedan till mig. Enkäten har delats ut vid fyra tillfällen: vid studiens start, före sommarlovet, direkt efter sommarlovet och vid studiens slut.

Frågorna i enkäten var följande (det första alternativet fanns i enkäten till eleven, det andra i enkäten till vårdnadshavare och lärare):

1. Jag tycker om att läsa. / Eleven tycker om att läsa. (Svaren graderas från 0 till 10, från alltid till aldrig.)
2. Jag är bra på att läsa. / Eleven är bra på att läsa. Jämför med jämnåriga elever. (Svaren graderas från 0 till 10, från alltid till aldrig.)
3. Jag förstår det jag läser. / Eleven förstår det den läser. (Svaren graderas från 0 till 10, från alltid till aldrig.)
4. Jag tycker om skolan. / Eleven tycker om skolan. (Svaren graderas från 0 till 10, från alltid till aldrig.)
5. Hur stor del av lektionerna jobbar du aktivt? / Hur stor del av lektionerna jobbar eleven aktivt? (Svaren graderas från 0 till 10, från 100% till 0%.)

Frågorna var inte numrerade i enkäten men numreras i denna rapport för att enklare kunna koppla ihop dem med redovisningen av resultaten. Observera att när svaren redovisas i numeriska värden så betyder en lägre siffra en förbättring på grund av hur enkäten är utformad, se bilaga 2 och 3.

3.2.3 Mätning av läsförståelse

Ett DLS-test i läsförståelse har genomförts i skolan innan denna studie startade. Vid slutet av studien har eleven varit sjuk och testet har när denna rapport skrivs inte hunnits med. DLS valdes eftersom det är det testet som den aktuella skolan använder sig av.

3.2.4 Intervju med speciallärare

En kvalitativ intervju har genomförts med specialläraren i slutet på studien, där öppna frågor kring hur specialläraren uppfattat arbetet och vilka resultat som hen ser ställdes. Intervjun hade därmed en låg grad av strukturering med en högre grad av standardisering, då frågorna skrevs ner och tänktes igenom innan intervjun skedde. Intervjun skedde på telefon och anteckningar fördes under samtalet.

4. Resultat

Resultaten från de olika datainsamlingsmetoderna redovisas under respektive rubrik.

4.1 Lästräning med observationer

Under vårterminen i årskurs 8 hade vi lästräning med eleven vid fem tillfällen. Dessutom sågs vi ytterligare en gång när gruppen hade avslutning, vilket också dokumenterades i loggboken. De fem tillfällena med lästräning genomfördes under maj och juni 2021. Utdrag från loggboken redovisas i tabell 1 nedan. Text från loggboken kring hunden, dess uppträdande och välbefinnande har inte tagits med i denna rapport. Läsningen pågick i 30-40 minuter vid varje tillfälle, eleven valde själv när hen ville avsluta träningen, oftast bröt vi när det var dags för rast för gruppen.

Tabell 1. Loggbok från lästräning, vårterminen.

Tillfälle	Utdrag ur loggbok
1	Läsning: knackigt, hakar upp sig på svåra ord, missar ibland rader och meningar blir osammanhängande, eleven rättar då inte sig själv. Blandar ibland om bokstäver utan att rätta sig själv (ex hunden i boken heter Krut men ibland blir det Kurt). Läser entonigt. Kan svara på frågor efteråt om hur han tror huvudpersonen känner sig i boken.
Inställt tillfälle då jag var sjuk.	Jag var sjuk, specialläraren meddelade eleven som uttryckte besvikelse över detta.
2	Läsning: fortfarande stakningar och hakar upp sig på ord, läser entonigt. Ingen förbättring från förra tillfället.
3	Markant förbättring i flytet men hakar fortfarande upp sig på vissa ord, men det är färre tillfällen. Hörde också lite inlevelse och intonation i vissa meningar! Har inte hört det förut utan det har varit entonig läsning. Boken läses ut!!!
4	Vi gjorde tillsammans en recension av boken som lästes ut, eleven pratade och svarade på frågor, jag antecknade. Kändes som att hen hade koll på handlingen i boken och har förstått den och varför huvudpersonen handlade som hon gjorde i boken. Vi började på en ny bok och det var samma upplevelse som vid förra passet, stor förbättring i flytet och det fanns intonation i vissa meningar. En märkbar skillnad mot när vi började.
5	Tidvis riktigt bra läsning med bra flyt, håller i sig i några meningar och sedan hakar det upp sig igen, sedan flyt osv. Långa krångliga ord kan fungera bra men missar på enklare ord. En stunds högläsning men också läsa tyst medan Hedda låg bredvid. Säger sig ha läst ut en bok hemma men vill inte berätta om den "kommer inte ihåg".
6	Avslutning med gruppen idag, så det blev ingen läsning. Eleven hade bestämt att de skulle baka för att sedan fika. Den elev vi har läsning med ville inte vara med och baka utan valde istället att vara med mig och Hedda under hela denna tid. Vi pratade, spelade spel, gjorde enkäten. Eleven valde hela tiden att stanna hos oss när hen kunde ha gått iväg till kompisar, tog upp telefonen ibland men la ner den snabbt igen, var med i samtal med mig, satt med Hedda.

Innan läsningen började vid tillfälle 3 utspelade sig följande korta konversation:

Elev: "Jag tänker inte läsa idag."

Jag: "Men Hedda väntar på dig, kom, vi läser bara en liten stund."

Elev: "Okej då..."

Eleven läste sedan högt i 30 minuter.

Sommarlovsuppdraget har eleven inte utfört, överlag har det blivit dåligt med läsning under sommarlovet. Vid uppstarten efter lovet trycker specialläraren på att eleven måste ta upp sin lästräning hemma och pratar även med föräldrarna om detta.

Under höstterminen i årskurs 9 hade vi lästräning med eleven vid 4 tillfällen. De 4 tillfällena med lästräning genomfördes under augusti och september 2021. Utdrag från loggboken redovisas i tabell 2 nedan. Text från loggboken kring hunden och dess uppträdande och välbefinnande har inte tagits med i denna rapport. Läsningen pågick i 30-40 minuter vid varje

tillfälle, eleven valde själv när hen ville avsluta träningen, oftast bröt vi när det var dags för rast för gruppen.

Tabell 2. Loggbok från lästräning, höstterminen.

Tillfälle	Utdrag ur loggbok
1	Eleven verkade glad att se oss igen! Ett helt annat kroppsspråk än tidigare dagar enligt specialläraren. Eleven hade med sig några böcker på engelska och Hedda hjälpte till att välja en av dem. Den läsningen blev dock för svår och vi avslutade och letade upp en bok på svenska i bokhyllan istället. Läsningen flöt på, bra pauser vid punkter, eleven korrigerade sig själv när hen läste fel. Spännande handling och vi kom överens om att fortsätta med denna bok nästa gång. Upplever inte någon stor försämring efter sommarlovet, möjligtvis läser eleven med lite mindre inlevelse.
Inställt tillfälle	Eleven sjuk.
2	Vi fortsatte med samma bok, spännande handling, helt ok läsning. Vi hade med observerande forskare på zoom, eventuellt påverkade det läsningen så att det blev lite sämre än förra gången. Hedda låg fint på elevens fötter hela tiden. Kändes som om eleven ibland hoppade över stycken eller sidor och inte märkte det själv, handlingen hoppade lite.
3	Idag var läsningen bättre igen med bättre flyt och tempo, så troligen påverkade närvaron av forskarna förra gången. Eleven verkar gilla handlingen i boken och säger sig ha kommit igång med läsningen hemma igen. Trött elev idag så det blev ett kortare pass med läsning och sedan en promenad med Hedda. Delade ut enkät till vårdnadshavare och lärare.
4	Ett bra tempo i läsningen! Boken nästan utläst. Eleven rättade sig själv när hen läste fel, enstaka stakningar men annars bra flyt. Glad över Heddas närvaro, klappade henne mycket och pratade med henne. Hedda låg som vanligt på elevens fötter. Kommer igång att läsa utan protester. Eleven fick svara på enkäten en sista gång.

4.2 Enkäter

Resultaten från enkäterna redovisas i tabell 3-6 och figur 1-4 nedan. Observera att en lägre siffra motsvarar en förbättring enligt den skala som använts i enkäterna, se bilaga 2 och 3.

Det har inte inkommit något svar på enkäten från vårdnadshavare efter studiens slut, därför redovisas inte svar från vårdnadshavare i denna rapport. Lärarna har inte heller svarat på enkäten före och efter sommarlovet, därför redovisas inga svar där. Specialläraren har redovisat svar före sommarlovet, men svarat ”vet ej” på fråga 2 och 3.

Tabell 3. Svar på enkät från deltagande elev.

Elev				
Fråga	Start	Innan sommarlov	Efter sommarlov	Slut
1	5	2	2	1
2	2	2	2	2
3	2	3	1	1
4	6	2	1	2
5	7	3	5	3

Tabell 4. Svar på enkät från deltagande elevs svenskalärare.

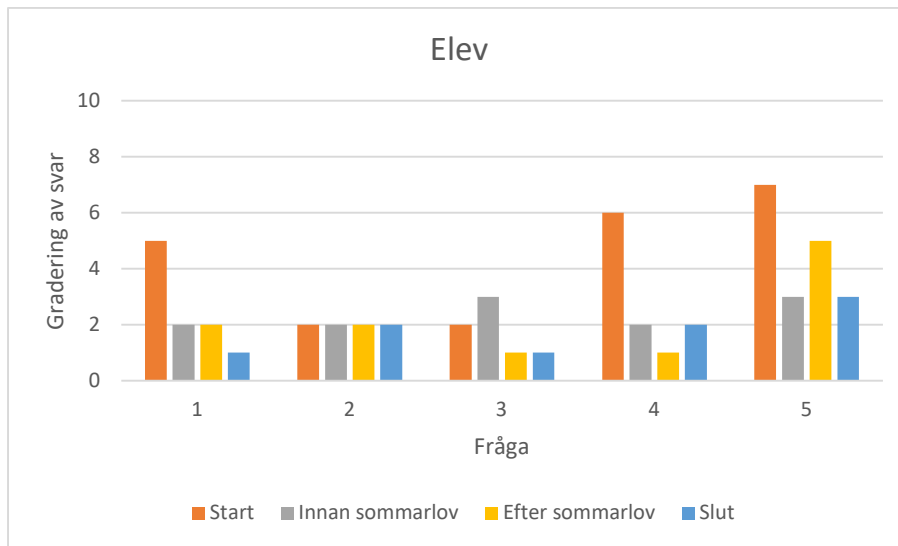
Lärare svenska				
Fråga	Start	Innan sommarlov	Efter sommarlov	Slut
1	10	-	-	10
2	10	-	-	8
3	10	-	-	8
4	7	-	-	7
5	9	-	-	7

Tabell 5. Svar på enkät från deltagande elevs SO-lärare.

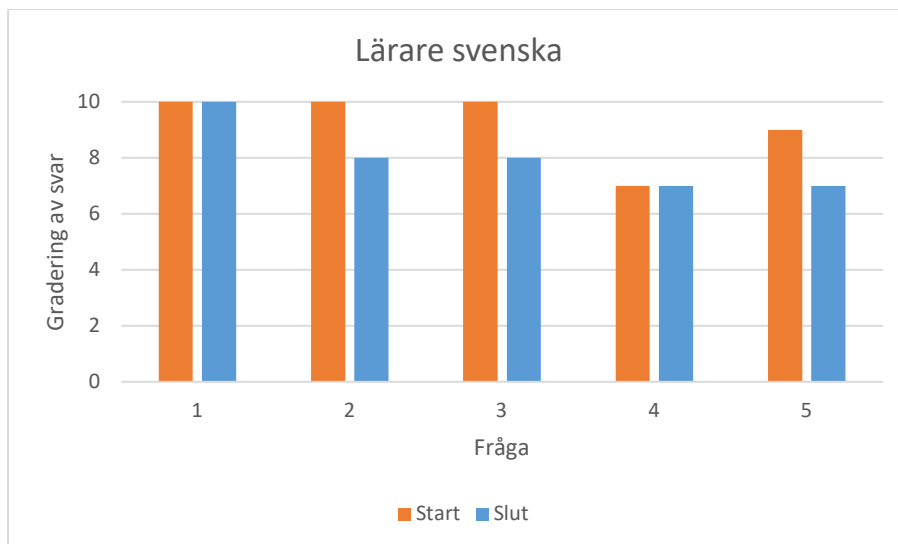
Lärare SO				
Fråga	Start	Innan sommarlov	Efter sommarlov	Slut
1	9	-	-	7
2	8	-	-	9
3	6	-	-	3
4	7	-	-	3
5	8	-	-	6

Tabell 6. Svar på enkät från deltagande elevs speciallärare.

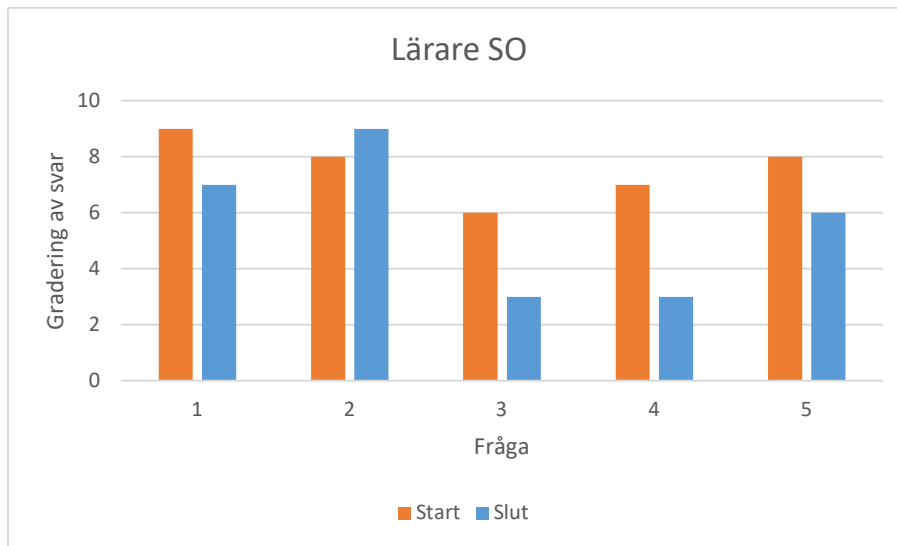
Speciallärare				
Fråga	Start	Innan sommarlov	Efter sommarlov	Slut
1	9	3	-	2
2	6	-	-	6
3	6	-	-	2
4	9	8	-	5
5	9	7	-	2

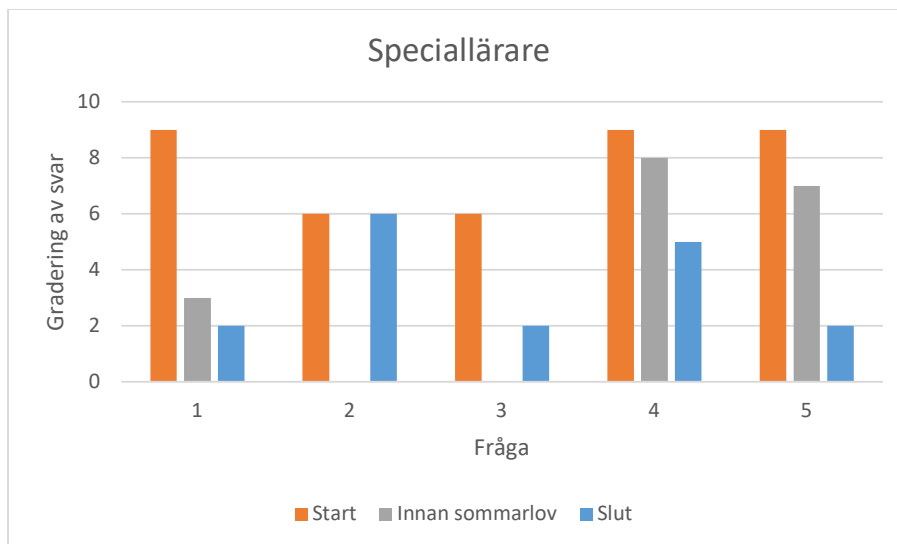
Figur 1. Jämförelse av enkätsvar över tid, deltagande elev.

Figur 2. Jämförelse av enkätsvar över tid, deltagande elevs svensklärare.

Figur 3. Jämförelse av enkätsvar över tid, deltagande elevs SO-lärare.

Figur 4. Jämförelse av enkätsvar över tid, deltagande elevs speciallärare.

4.3 Läsförståelse

Resultat DLS innan studien startade: eleven fick 1 av 10 på testet i läsförståelse.

Resultat DLS efter studien: testet ej genomfört då denna rapport skrivs.

4.4 Intervju med speciallärare

Intervjun med specialläraren skedde över telefon när studien med eleven var slut. Läraren uttryckte under hela intervjun sin glädje och att det fungerat otroligt bra med hunden i skolan. Hen anser att alla elever som varit i närheten av hunden mått bra bara av närvaron, vilket vi också sett när till exempel elever i högstadiet bryter sina samtal och spel på mobilerna under rasterna när hunden kommer, de hälsar glatt på hunden och ler åt henne, slappnar av och verkar släppa sin attityd för en liten stund.

Den specifika eleven som deltagit i denna studie har enligt specialläraren fått kortare startsträcka för att komma igång med arbete på lektionerna och hen är mycket mer mottaglig och öppen för inläring. Läraren säger också att eleven orkar fokusera och koncentrera sig i minst två till tre gånger så lång tid när hunden är med som när det bara är specialläraren och eleven. Citat från intervjun nedan belyser detta:

”När jag sitter med hen själv så får jag kämpa för att hålla hen kvar i arbete.”

”När ni läst med Hedda så har jag ju fått avbryta er för rast nästan varje gång.”

Läraren tycker också att elevens attityd är helt annorlunda när Hedda är på plats, hen behöver inte spela tuff och kan slappna av. Läraren säger att de jobbat mycket med att prata om elevens egen hund och att det varit ett sätt att nå fram. Eleven har haft mycket frånvaro de senaste åren på grund av tidigare dåliga erfarenheter i en annan skola, vilket blivit mycket bättre det senaste året. Läraren säger att vårt deltagande i lektionerna på morgnarna (vi har varit med på första lektionen två dagar i veckan) säkert haft betydelse även för närvaron. Eleven får något att se fram emot, en anledning att gå upp på morgonen och gå till skolan. Läraren pratar om oxytocinets inverkan som en orsak till att det fungerar så bra med hunden i skolan.

En situation som beskrivs under intervjun är när läraren bad eleven läsa en text på engelska vid ett tillfälle när Hedda och jag inte var med. Läraren säger att hade detta skett innan vår lästräning så hade eleven svarat ”aldrig i livet att jag läser” och de hade inte fått hen att läsa, men nu bara läste eleven texten utan problem och utan protester. Läraren upplever att eleven har fått en större tro på sig själv, är lugnare och har en annan attityd.

Vi diskuterade också resultaten av enkäterna under intervjun, där det framkommer att eleven fått en mer positiv inställning till läsning och skolan. Läraren uttryckte sin glädje över detta och att det är så viktigt att eleverna tror på sig själva och känner glädje och motivation för att kunna lyckas i skolan.

Vi diskuterade också det faktum att eleven inte lästränat hemma under sommarlovet och att hen, trots engagerade föräldrar hemma, inte riktigt kommer igång med läsningen på fritiden. Läraren menar att elever som behöver så mycket stöd behöver få hjälp i alla delsteg och få uppgifter uppdelade i små steg för att kunna lyckas, och där når vi inte riktigt fram när eleven inte är i skolan, och hunden har inte varit en tillräckligt stor motivation för att få till detta hemma. På hemmaplan måste vårdnadshavare hjälpa till, eleven kan inte lägga upp egna strategier för att få träningen att fungera hemma.

På frågan "Beskriv din upplevelse av att ha hund tillgänglig i skolan" svarade läraren enligt nedan:

"Varför ska man inte ha hund i skolan? Jag har jobbat med elever med särskilda behov sedan slutet av 90-talet och aldrig haft ett så bra verktyg innan. Jag har använt djupavslappning som verktyg innan, och det kommer i närheten av detta, men det tar mycket tid av lektioner för att få effekt. Med hunden kan vi köra igång nästan direkt. Det är helt fantastiskt med hund i skolan!"

5. Resultatdiskussion

När lästräningen började gick det fort att skapa en relation till eleven med hjälp av hunden. Redan vid andra tillfället, och jag var sjuk, så uttryckte eleven en besvikelse. I denna studie har vi arbetat med en elev som från början var intresserad av hundar, och det som framkommit under studiens gång är att hunden har varit en nyckel till att få igång motivationen hos eleven. Det stämmer väl med de teorier som finns om inre motivation och att närheten till en hund kan hjälpa till att skapa motiv och inre motivation för något som eleven tidigare tyckt varit svårt och tråkigt (Beetz, 2017, 142-143). Det var också extra tydligt att det skapats ett band och en relation mellan oss när eleven på sommaravslutningen valde att vara med oss istället för att baka och umgås med kompisarna. Vi har inte haft några som helst problem att starta upp med läsningen på något av de tillfällen då vi varit på plats i skolan med eleven.

Att man blir bättre på att läsa genom att träna och bättre på läsförståelse genom att reflektera över texten man läst råder det inga tvivel om. Svårigheten ligger ofta i att motivera eleverna att träna, det gäller även den elev som deltagit i denna studie. Tidigare dåliga erfarenheter av att misslyckas kan ligga i vägen för att vilja och våga fortsätta. Att då kunna erbjuda en hund att läsa för som inte dömer eller korrigerar har i tidigare forskning samt i detta fall visat sig vara en succé. Studien där barn läst för en nallebjörn eller för en hund och resultaten blev mycket bättre med hund än med gosedjuret talar sitt tydliga språk. Detta kan kopplas ihop med oxytocinets inverkan, effekten av socialt stöd och att den inre motivationen stärks i hundens närvaro. Hundens närvaro kan också distrahera eleven från ångest eller dåliga känslor så att dessa minskas. (le Roux et al., 2014, 655-673; Fung, 2019, 1-13; Hall et al., 2016, 1-22; Beetz, 2017, 139-149)

Väl igång med lästräningen så gjorde eleven snabbt framsteg i sin läsning. Från att läsa entonigt, kasta om bokstäver i ord trots att orden var korta och enkla, ibland hoppa över stycken eller sidor utan att märka att handlingen i boken verkade hoppa till att efter bara några tillfällen få upp ett bättre flyt och läsning med viss inlevelse. Vid slutet av studien hade läshastigheten ökat betydligt och eleven hakade inte upp sig på ord lika ofta. Hen hoppade inte längre över stycken eller sidor och det gick att som åhörare följa handlingen bättre. Vid gemensamma reflektioner

och recensioner visade eleven tydligt att hen förstått handlingen och underliggande mening med texterna.

En intressant aspekt av denna studie är att lästräning med hund fungerat även med en så pass gammal elev. Den forskning som presenterats i denna rapport är utförd med yngre barn på 6-9 år, och eleven i denna studie har varit 14-15 år under tiden läsningen pågått. En faktor som kan ha hjälpt till här är att de positiva effekterna som en hund ger övervägt känslor som att det är pinsamt eller jobbigt att ha denna typ av specialträning. (le Roux et al., 2014, 655-673; Fung, 2019, 1-13; Hall et al., 2016, 1-22; Henderson et al., 2020, 1-8)

I tidigare forskning har man diskuterat det faktum att det ofta saknas kontrollgrupper i studier som genomförts och slumpmässigt urval till olika insatser. I flera studier har en hel klass tilldelats en hund som närvarat och man har sett förbättringar på till exempel beteenden hos eleverna. Då finns det också flera andra faktorer som spelar in för lärmiljön i den klassen, till exempel att olika lärare har olika sätt att undervisa, lärarnas personlighet, att hunden också påverkar läraren. Men om hunden bidrar med minskad stress, ångest och ökade nivåer av oxytocin även för undervisande lärare så har det ju också ytterligare en positiv effekt på eleverna då de troligen får ett bättre bemötande från sin lärare om denne mår bättre. (Hall et al., 2016, 1-22)

Resultaten av enkäterna visar tydligt att elevens upplevelse av läsning och skolarbete har förbättrats under studien. Speciellt svaret på fråga/påstående 4 "Jag tycker om skolan" där elevens svar i början låg på en sexa (en tia betyder "aldrig", en nolla "alltid"), men i slutet låg på en tvåa. Om hunden och dess effekter gett en så stor skillnad på elevens syn på skolan i allmänhet så är mycket vunnet i all inläring och skolarbete.

Man ser också en tydlig förbättring i de svar som specialläraren gett. Specialläraren jobbar mycket med eleven i små grupper, flera gånger i veckan, och där har hunden och jag också varit närvarande ibland, utöver de träffar med lästräning som gjorts. Det är därför inte konstigt att dessa svar speglar elevens, de arbetar ofta tillsammans och i ett sammanhang där det är lättare för eleven att få hjälp och stöd. Svaren från elevens lärare i svenska och SO är inte lika tydliga, men de ligger kvar på samma nivå eller har förbättrats något. Det är svårt att dra några slutsatser

av detta, men svaren indikerar, tillsammans med elevens egna svar, en mer positiv inställning till skolarbete generellt, även när hunden inte är närvarande.

Detta stöds av den tyska studie där en klass hade hund närvarande en dag i veckan, och de eleverna som hade hund fick signifikanta förbättringar under året när de fick svara på frågor kring positiv attityd till skolan och positiva känslor relaterade till inläring. En annan klass som fungerade som kontrollgrupp utan hund hade fått en försämring i dessa mätningar. Det är alltså fullt möjligt att få en slags sekundär effekt av hundens närvaro som sitter i även den tid hunden inte närvarar i skolan. (Beetz, 2013, 1-7)

Det hade varit mycket intressant att få följa eleven under en längre tid och se om denna sekundära effekt ökade och om elevens egen upplevelse samt övriga lärares uppfattning ändrades. Med tanke på den information som getts om oxytocinet och att dess positiva inverkan kan bli mer eller mindre permanent om man får oxytocinutsöndring i kroppen tillräckligt ofta, så är det troligt att effekten av hunden sitter i och blir bättre ju längre och mer eleven får umgås med hunden. (Uvnäs Moberg, 2009, 56)

Det är synd att studien inte har något resultat från det standardiserade DLS-testet i läsförståelse från slutet av studien. Elevens ingångsresultat var lågt, hen hade då 1 av 10 möjliga poäng på testet. Den kritik som framförts vid de granskningar och sammanställningar av tidigare forskning har bland annat varit att standardiserade mätmetoder inte använts (Hall et al., 2016, 1-22), och ett DLS-test skulle kunna vara en standardiserad metod. De observationer som gjorts under lästräningen visar dock på god förståelse av texterna.

De granskningar som gjorts har dock varit inriktade på kvantitativ forskning och att resultaten ska gå att mäta objektivt och utan att yttre faktorer påverkar resultaten. Är det ens möjligt i en pedagogisk situation? Som tidigare nämnts så påverkar ju alla deltagarna varandra, deras erfarenheter, känslor, humör och kunskaper. En trött lärare, en elev som precis fått tillbaka ett godkänt prov, en resurspedagog som tappat bort bilnyckeln, en hund som älskar sitt jobb, alla dessa känslor och sinnesstämningar interagerar ju med varandra och är olika vid varje undervisningstillfälle. Kanske behövs kvantitativ forskning på området göras mer, men all

kvalitativ forskning ger ju också bevis på att hundunderstödd pedagogik verkligen ger bra resultat.

Intervjun med specialläraren gav ytterligare ett perspektiv på denna undersökning, eftersom jag själv inte träffat eller sett eleven innan vi började med lästräningen och hur hen var då. Jag har således bara sett eleven i den positiva anda som hen uppvisade under lektionerna med hunden. När specialläraren beskrev skillnaden på eleven före och efter vår insats, och vad det antagligen betytt för eleven, så är det en bekräftelse på att det som beskrivs i teoriavsnittet och tidigare forskning är sant. Det ger också en insikt om att man med relativt enkla medel och på kort tid kan komma väldigt långt. Vi har sammanlagt bara haft nio tillfällen med lästräning, plus ett tillfälle med samvaro på avslutningen inför sommarlovet. Hundunderstödd pedagogik kanske inte fungerar för alla elever, men det fungerar väldigt bra för många.

Specialläraren beskrev också den korta uppstartssträckan och de långa fokusperioder eleven får när hunden närvarar. I samma anda är den berättelse om när eleven ombads läsa en text på engelska, och eleven gör det utan att protestera. Allt detta tyder på att den inre motivationen hos eleven har ökat och att motståndet mot skolarbetet på så sätt minskat. Eleven har också fått lyckas med många saker och det gör ju också att motivationen och självförtroendet stärks.

I intervjun beskrivs också förändringar i attityd mot skolarbete hos eleven, till det mer positiva. Det stämmer väl överens med elevens egna svar i den enkät som använts. Specialläraren säger också att eleven har mindre behov av att spela tuff, att hen är lugnare och mer avslappnad. Detta är också i linje med den tidigare forskning som beskrivits där elevers beteenden går mot det som är optimalt för en inlärningssituation. De elever som är stressade, aggressiva, hyperaktiva och/eller skriker, blir lugnare av en hunds närvaro och de elever som är tillbakadragna och omotiverade blir mer involverade i sociala situationer och hunden kan väcka motivationen. (Kotrschal et al., 2003, 146-159; Kirnan et al., 2018, 196-219)

I den sammanfattande granskningen gjord av Brelsford et al. (2017, 1-33) så framförs kritik mot att forskarna inte tagit hänsyn till de deltagande djurens välbefinnande och säkerhet. De påpekar att det är viktigt att göra riskanalyser, ha vältränade djur och att insatserna är säkra för både elever, personal och djur. Detta har funnits med i vårt arbete och en riskanalys för hundens

arbete på skolan är genomförd. Eleven själv och hens vårdnadshavare har godkänt deltagandet i denna studie. Hundens välbefinnande och glädje i arbetet har övervakats noga av mig som hundförare. Stor vikt har lagts vid hundens frivillighet och möjlighet att välja hur hon vill positionera sig och arbeta under lässtunder och lektioner. När hunden själv valt var hon ska vara så har hon i princip alltid lagt sig på elevens fötter under lässtunderna.

Sammanfattningsvis så pekar alla resultat i denna undersökning på att lästräning med hund dels ger resultat i form av bättre läsförmåga och läsförståelse, dels att det också ger en effekt på den övriga skolsituationen i form av ökad motivation och en lugnare och gladare elev. Resultaten visar sig även i form av att lärarna kring eleven noterar en skillnad. Det är naturligtvis en liten fallstudie, men kan det fungera på en elev kan det fungera på flera.

5.1 Reliabilitet och validitet

Patel & Davidson (2019, 128-133) skriver att i kvantitativa studier så betyder validitet att man mäter det man avser att mäta, och reliabilitet betyder att man vet att mätningarna utförts på ett tillförlitligt sätt, till exempel att en våg visar rätt vikt och samma vikt varje gång ett specifikt föremål vägs. I kvalitativa studier så har dessa begrepp en lite annan innebörd.

Validitet i en kvalitativ studie beskrivs gälla hela forskningsprocessen, inte bara insamlingen av data. Boken ger exempel som att forskaren kan använda sin förförståelse i hela processen, att man skaffat underlag för att göra en trovärdig tolkning, om man lyckas fånga det som är mångtydigt och så vidare. (Patel & Davidson, 2019, 133-137)

Reliabilitet i kvalitativa studier är inte applicerbart på samma sätt. Om man till exempel intervjuar en person flera gånger och denne uttrycker olika åsikter om något vid de olika tillfällena, så beror det antagligen på något som till exempel att personen har ändrat åsikt, lärt sig något eller att stämningen under intervjun är annorlunda. Detta betyder inte att reliabiliteten är låg utan resultaten måste tolkas utifrån varje unik situation. (Patel & Davidson, 2019, 133-137)

Ett annat begrepp som används i kvalitativa undersökningar är triangulering. Det är ett begrepp som innebär att man studerar samma fenomen genom olika datainsamlingsmetoder, som i denna studie där både mätning av läsförståelse, observationer av läsningen, mätning av motivation via enkäter från olika parter samt en intervju använts. När man sedan sammanställer resultaten från de olika insamlingsmetoderna så får man en fylligare bild av fenomenet än om bara en metod använts. Utfallet av metoderna kan peka åt samma eller olika håll och både och kan vara lika intressanta vid tolkningen av resultaten. (Patel & Davidson, 2019, 135-136)

Jag anser att denna studie har en tillräcklig validitet då jag varit påläst om ämnet och haft en god förförståelse innan studien börjat, att flera olika datainsamlingsmetoder använts gör också att resultaten kan tolkas utifrån flera olika perspektiv (triangulering). Jag har varit mån om att förklara enkäten för de som svarat så att frågorna och svarsalternativen tolkas på rätt sätt och att resultaten därför mäter det jag avser att mäta.

6. Avslutande diskussion

Syftet med arbetet var att undersöka om närvaron av en skolhund kan öka en elevs förmåga till läsförståelse och samtidigt öka motivationen för skolan i allmänhet. Läsförståelsen har tränats genom högläsning för skolhunden. Data har samlats in genom att skriva loggbok efter varje lästräning, elev och lärare har svarat på en enkät kring läsning och skolan samt genom en intervju med skolans speciallärare.

Resultaten från loggboken visar tydligt att läsförmågan och läshastigheten ökar genom studiens gång, och det går fort att få en effekt. Läsförståelsen bedöms vara god utifrån gemensamma reflektioner kring texterna. Hunden gör att det går fort att skapa en relation med eleven och träningen kommer igång snabbt. Det har inte varit några problem att komma igång med läsningen under något av de tillfällen vi setts. Detta tyder på att hunden hjälper till att skapa motiv och inre motivation för en uppgift som eleven förut ansett vara svår och tråkig (Beetz, 2017, 142-143).

När man har en historia av tidigare misslyckanden och dåliga erfarenheter av skolan så kan hunden erbjuda en miljö där ingen dömer eller kritiserar. Att klappa hunden eller känna dess närvaro på fötterna när man läser gör att oxytocin frisätts i kroppen och att man kan känna ett socialt stöd i en situation som är jobbig. Hundens närvaro kan också distrahera eleven från ångest eller dåliga känslor så att dessa minskas. (Uvnäs Moberg, 2009, 137-139; Beetz, 2017, 145)

Tidigare forskning visar att lästräning med hund ofta är utfört med yngre barn på 6-9 år (le Roux et al., 2014, 655-673; Fung, 2019, 1-13; Hall et al., 2016, 1-22; Henderson et al., 2020, 1-8), men i denna studie så var eleven äldre, 14-15 år. Det är intressant att det fungerar även med äldre elever. Lugn och ro, att kunna slappna av och inte behöva visa sig tuff under en stund gör att även tonåringar kan uppskatta denna typ av lästräning.

Resultaten av enkäterna visar tydligt att elevens upplevelse av läsning och skolarbete har förbättrats under studien. Att eleven själv känner sig mer positiv och själv känner att hen är

bättre på att läsa är en stor och glädjande framgång. Självförtroende är viktigt i denna historia som tyvärr innehåller tidigare dåliga erfarenheter av skolan.

Lärarnas svar på enkäterna ger också en bild av att inställningen till läsning och skolarbete förbättrats. Det är speciellt tydligt i svaren från specialläraren som jobbar ofta och nära eleven i små grupper, men tendenserna finns även i svaren från lärarna i svenska och SO där eleven går i en större grupp och utan att hunden är närvarande. Det är alltså möjligt att vi fått en sekundär effekt och att effekten av hundens närvaro sitter i även den tid hunden inte är i skolan.

Det har blivit goda resultat på kort tid och få tillfällen (totalt nio lästillfällen), och det hade därför varit intressant att få följa eleven under en längre period för att se vad som händer med läsningen, läsförståelsen, effekten på övriga lektioner och elevens motivation för skolan. En hypotes här är att effekterna hade blivit ännu större då, eftersom oxytocinutsöndringen som då sker upprepat under en längre tid gör att effekterna sitter i (Uvnäs Moberg, 2009, 56).

Intervjun med specialläraren gav en tydlig bild om vad som hänt med eleven under denna studie. Specialläraren beskriver eleven som gladare, att hen har mindre behov av att spela tuff, är lugnare och mer avslappnad. Eleven har lätt att komma igång att arbeta och hålla fokus när hunden är närvarande. Det har också gått att ställa krav på eleven, vilket inte var möjligt förut. Allt detta är i linje med tidigare forskning som beskriver hundens lugnade effekt och att elever kan hitta en inre motivation till skolarbetet (Beetz, 2017, 139-149).

Denna rapport har också tagit upp vikten av den deltagande hundens välbefinnande och möjlighet till kontroll över sin arbetssituation. Jag som hundförare har varit noga med att låta hunden välja hur den vill arbeta och positionera sig under lässtunderna.

En aspekt som kommit upp under studiens gång när tidigare forskning undersöktes var huruvida denna typ av forskning kan genomföras på ett kvantitativt sätt med en hög grad av standardiserade mätmetoder och där deltagare slumpmässigt tilldelas en insats. Ofta är ju deltagarna redan med i en klass med en redan bestämd lärare, och det diskuteras kring hur externa faktorer som skillnader i lärares personlighet och sätt att undervisa påverkar forskningsresultaten. (Hall et al., 2016, 1-22)

Kanske är det klokare att göra fler kvalitativa studier? Detta eftersom det kommer vara oerhört svårt att undvika externa faktorer som påverkar resultaten, de kommer påverkas av vilken hund, hundförare, lärare och elev som deltar i studien. Enligt min mening så påverkar allas tidigare erfarenheter, dagsform och humör varje unik pedagogisk stund så att de alla blir olika. Att sätta ett gemensamt mål och jobba mot det med hunden som stöd är kanske det bästa vi kan göra?

Mitt svar på den inledande frågeställningen för arbetet är alltså:

Ja, en skolhund kan hjälpa till att öka läsförståelsen och motivationen för skolan!

Hundunderstödd pedagogik kanske inte fungerar för alla elever, men det fungerar väldigt bra för många.

Källförteckning

- Beetz, A. M. (2017). Theories and possible processes of action in animal assisted interventions. *Applied Developmental Science*, 21(2), 139-149. doi: 10.1080/10888691.2016.1262263
- Beetz, A. (2013). Socio-emotional correlates of a schooldog-teacher-team in the classroom. *Frontiers in Psychology*, 4(886), 1-7. doi:10.3389/fpsyg.2013.00886
- Beetz, A., Uvnäs-Moberg, K., Julius, H., & Kotrschal, K. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: the possible role of oxytocin. *Frontiers in Psychology*, 3(234), 1-15. doi: 10.3389/fpsyg.2012.00234
- Brelsford, V. L., Meints, K., Gee, N. R., Pfeffer, K. (2017). Animal-Assisted Interventions in the Classroom – A Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(669), 1-33. doi: 10.3390/ijerph14070669
- Fung, S-C. (2019). Effect of a Canine-Assisted Read Aloud Intervention on Reading Ability and Physiological Response: A Pilot Study. *Animals*, 474(9), 1-13. doi: 10.3390/ani9080474
- Hall, S. S., Gee, N. R., & Mills, D. S. (2016). Children Reading to Dogs: A Systematic Review of the Literature. *PLoS ONE*, 11(2), e0149759. doi: 10.1371/journal.pone.0149759
- Henderson, L., Grové, C., Lee, F., Trainer, L., Schena, H., Prentice, M. (2020). An evaluation of a dog-assisted reading program to support student wellbeing in primary school. *Children and Youth Services Review*, 118 (2020), 1-8. doi: 10.1016/j.childyouth.2020.105449
- Hogrefe Psykologiförlaget. (2021). DLS skolår 7-9 och år 1 i gymnasiet. Hämtad 2021-09-26, från <https://hogrefe.se/skoldiagnostik/las-skrivdiagnostik/dls-skolar-7-9-och-ar-1-i-gymnasiet/>
- Karlberg, S. & Eriksson, H. (2018). *Sociala tjänstehundar – omsorg utan ord*. Göteborg: Klickerförlaget.
- Kirnan, J., Shah, S., Lauletta, C. (20). A dog-assisted reading programme's unanticipated impact in a special education classroom. *Educational Review*, 72(2), 196-219. doi: 10.1080/00131911.2018.1495181
- Kotrschal, K., & Ortbauer, B. (2003). Behavioral effects of the presence of a dog in a classroom. *Anthrozoös*, 16(2), 147-159. doi: 10.2752/089279303786992170
- Patel, R., Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder, Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

- le Roux, M., Swartz, L., Swart, E. (2014). The Effect of an Animal-Assisted Reading Program on the Reading Rate, Accuracy and Comprehension of Grade 3 Students: A Randomized Control Study. *Child Youth Care Forum*, 2014(43), 655-673. Doi: 10-1007/s10566-014-9262-1
- Skolverket. (2016). *Att läsa och förstå – Läsförståelse av vad och för vad?*. Stockholm: Skolverket.
- Uvnäs Moberg, K. (2009). *Närhetens hormon, oxytocinets roll i relationer*. Stockholm: Natur & Kultur.

Bilagor

Bilaga 1: Informationsbrev till vårdnadshavare

Information till vårdnadshavare angående examensarbete

Mitt namn är Maria Ivarsson, och jag studerar till skolhundspedagog/resurspedagog, en Yrkeshögskoleutbildning som drivs av Svenska Terapihundskolan. Under sista delen av vår utbildning ska vi skriva ett examensarbete som handlar om hund i skolan och dess effekter.

I samarbete med lärare X, speciallärare på skola Y, kommer jag nu genomföra ett examensarbete som går ut på att undersöka om elevers läsförståelse och motivation för skolarbete kan påverkas genom lästräning där en skolhund närvarar.

Studien är tänkt att genomföras under kvarvarande del av vårterminen 2021 samt första delen av höstterminen 2021. Utvärdering sker genom att eleven får genomföra uppgifter i läsförståelse i början, mitten och slutet av arbetet, samt att elev, lärare och vårdnadshavare får svara på en enkel enkät om läsning och skolarbete vid samma tillfällen. Mellan tidpunkterna för utvärderingen sker lästräning med skolhund närvarande.

Hunden som kommer vara med i studien heter Hedda och är en tollare på 3 år. Hon är diplomerad besökshund och nu under vidareutbildning till skolhund via Svenska Terapihundskolan. Hundarna som går utbildningen lämplighetstestas innan de får starta sin utbildning, och ett extra lämplighetstest med barn genomförs innan man får göra praktik med barn under 13 år. Vi har tidigare varit på plats i skolan och gjort praktik. Vi följer samma hygienregler som hundar som jobbar inom vård och omsorg. Maria är alltid med och stöttar elev och hund i deras samspel.

Tidigare forskning visar att hund i skolan kan ge mycket goda effekter i form av motivation, lugn och ro, trivsel och minskad frånvaro. När barn får läsa för en hund, som inte korrigerar och kommenterar, så ökar deras läsförmåga.

Att delta i studien är frivilligt och man kan välja att avsluta att vara med i studien när som helst under projektets gång. Skriftligt samtycke krävs från båda vårdnadshavarna.

Personuppgifter behandlas konfidentiellt och de som deltar i studien ska inte kunna identifieras i studien eller i den rapport som skrivs.

Om ni har någon ytterligare fråga kontakta gärna mig på:
orkulla22@gmail.com

Mer information om hundar i skola och vår utbildning finns på:
www.terapihundskolan.se

Med vänlig hälsning
Maria Ivarsson

Medgivande från vårdnadshavare

☐ Vi tillåter att vårt barn deltar i denna fallstudie som syftar till att undersöka hur barnets läsförståelse och motivation påverkas av lästräning med skolhund.

☐ Vi tillåter inte att vårt barn deltar i denna fallstudie som syftar till att undersöka hur barnets läsförståelse och motivation påverkas av lästräning med skolhund.

Vårdnadshavare 1: _____

Vårdnadshavare 2: _____

Tack för svar!

Bilaga 2: Enkät till elev

Utvärdering kring skolan och läsning – elev

Datum: _____

Svara på påståendena och frågorna nedan genom att ringa in den smiley som passar dig just nu.

Jag tycker om att läsa.

Alltid

Aldrig

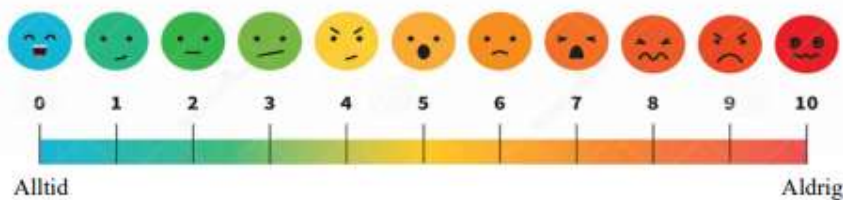
Jag är bra på att läsa.

Alltid

Aldrig

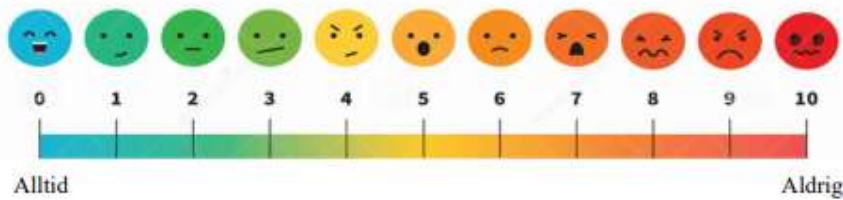
Jag förstår det jag läser.

Alltid

Aldrig

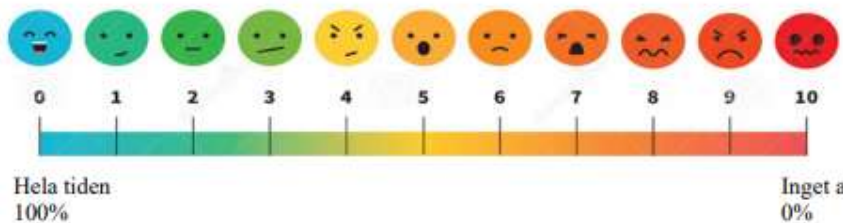
Jag tycker om skolan.

Alltid

Aldrig

Hur stor del av lektionerna jobbar du aktivt?

Hela tiden
100%

Inget alls
0%

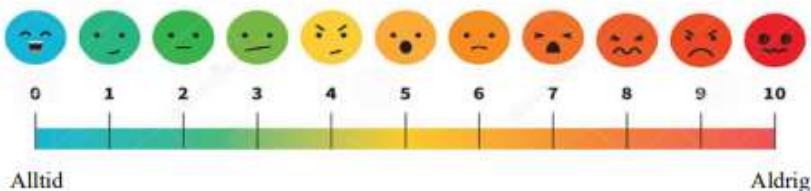
Bilaga 3: Enkät till vårdnadshavare och lärare

Utvärdering kring skolan och läsning – lärare och vårdnadshavare

Datum: _____

Svara på påståendena och frågorna nedan genom att ringa in den smiley som passar eleven just nu.

Eleven tycker om att läsa.

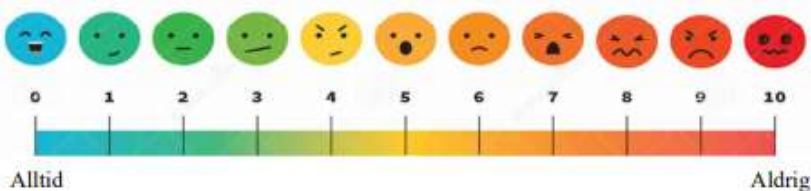
Eleven är bra på att läsa. Jämför med jämgamla elever.

Eleven förstår det den läser.

Eleven tycker om skolan.

Hur stor del av lektionerna jobbar eleven aktivt?

